

Maaltamuuttajat muuttivat maailmaa

Päivi Uljas

Useimmat hyvinvointivaltiotutkijat näkevät, että Suomen hyvinvointivaltiokehitys lähti liikkeelle 1960 –luvun alkuvuosina, valtiontalous alkoi kasvaa, sosiaalivakuutus syntyä, verotuksen progressiivisuus kiristyä ja tutkijat innostua aiheesta. Samoihin aikoihin osuu pienviljelysvaltaisen elämäntavan kurjistuminen teknologisen kehityksen syrjäyttäessä ihmistyövoimaa ja tämän seurauksena väestötutkijoiden tunnistama valtaisa maaltamuutto. Ammattiosastot järjestämä voimakas ulkoparlamentaarin kansalaisliikehdintä käynnistyi keväällä 1957 ja jatkui näyttävänä lähes viiden vuoden ajan. Vuosina 1958-1962 eduskuntaan valittiin itsenäisyyden ajan ensimmäinen vasemmistoenemmistö. Se käynnisti hyvinvointivaltiokehityksen hyvin ristiriitaisessa prosessissa, jonka aikana useimmat puolueet hajosivat ja koko poliittinen järjestelmä oli mullistuksen kourissa. Oliko samanaikaisilla rakenteellisilla tekijöillä, kansalaisliikehdinnällä, poliittisella prosessilla ja syntyvällä sosiaalivakuutuksella keskinäistä yhteyttä?

Koska aikakauden kansalaisliikehdinnän pääjärjestäjinä olivat lähinnä Helsingin, Turun ja Tampereen rakennus-, elintarvike- ja metalli-alojen ammattiosastot, lähdin tutkimaan asiaa pääkaupungin elintarvike- ja rakennusalan eläkeläisten kyselytutkimuksen ja kansalaisliikehdintään osallistuneiden veteraanien haastattelujen avulla. Osoittautui, että heillä todellakin oli hyvin useassa tapauksessa taustallaan puoliomavaraisessa taloudessa vietetty lapsuus ja jo varhainen osallistuminen perheen taloudenpitoon. Yli kuudellakymmenellä prosentilla kyselytutkimukseen vastanneista oli myös sellainen näkemys, että heidän velvollisuutensa olisi ollut tarvittaessa auttaa taloudellisesti vanhempiaan vielä senkin jälkeen, kun he olivat muuttaneet pois kotoaan. Maaseudun tyhjeneminen tuhosi vanhat yhteisöjen turvaverkot ja kaupunkilaiselämä vaati uudenlaisia järjestelmiä. Suomalaisen hyvinvointivaltion murroksellisten syntyhetkien aikana ei moni olisi lyönyt markaakaan vetoa uuden linjan puolesta; toiseen suuntaan Suomea ajoivat talouspolitiikan hegemoninen traditio, taloudellisen ja poliittisen eliitin enemmistö, teollisuuden ja muun liike-elämän taloudelliset voimavarat, lahjoitukset puolueille ja organisaatiot, joita käytettiin ”kommunismin vastaiseen työhön”, median voimakas vaikuttaminen, törkykampanjat ja oudot oikeudenkäynnit sekä Suomen Pankin kireän rahan vaikuttaminen. Tutkimalla vain poliittisen eliitin asenteita ja toimintaa on lähes mahdotonta käsittää, miksi käänne tapahtui. Vasta katseen kääntäminen ihmisiin, kansalaisiin ja heidän unelmiinsa osoitti, että virta oli kääntymässä. Nopean kaupungistumisen ja hyvinvointivaltion synnyn totaalihistoriallinen pikakelaus, antanee uutta tietoa sekä murrosajan toimintalogiikasta että hyvinvointivaltion syntymekaniikasta Suomessa. Kun vanha elämäntapa kävi mahdottomaksi, suuren murroksen aiheuttamat ongelmat maaseudulla ja kaupungeissa saivat ihmiset liikkeelle ja tämä prosessi tuotti poliittisen murroksen ja kaikessa ristiriitaisuudessaan yhteiskunnallisen käänteen.